

nkrf

3/23

Årgang 78

kontroll & revisjon

Les mer om:

- *Korrupsjon i kommunene – eksempler fra de siste 10 årene*
- *Kontrollutvalgsundersøkelsen 2023 – 30 år etter oppstarten*
- *Kronikk: Våren for realitetsorienteringer*

2 25 år siden...

Bjørn Bråthen

3 Tillit og fellesskapets verdier – kommunal kontroll og revisjon i et nøtteskall

Styreleder Per Olav Nilsen, NKRF

4 Korrupsjon i kommunene – eksempler fra de siste 10 åreneIda Jordal, forvaltningsrevisor
i Sørlandet kommunerevisjon IKS**10 Kontrollutvalgsundersøkelsen 2023 – 30 år etter oppstarten**

Bjørn Bråthen, seniorrådgiver i NKRF

17 Våren for realitetsorienteringer

Agnar Kaarbø, politisk redaktør i Kommunal Rapport

20 Hva skjer?Ny veileder for kontrollutvalgets påseansvar
Forlik om momskompensasjon for
badeanlegg i Alstahaug
Lovproposisjon om endringer i IKS-loven
Lovproposisjon om endringer i
kommuneloven m.m.**23 Nytt om navn**KomRev NORD IKS
Romerike revisjon IKS
Haugaland Kontrollutvalgssekretariat IKS

25 år siden...

Av **Bjørn Bråthen**

Inr. 3/98 hadde IT-revisjonssjef i IBM Global Services, Olav Nyrønning, en artikkel om overgangen til år 2000 og utfordringen for informasjonsteknologien. Han innleder med at «Mange er det nok som mener at problemet blir overdrevet. Hvor mye de vet om og forstår problemet skal ikke jeg uttale meg om. Jeg tror imidlertid ikke at problemet overdramatiseres.»

Hva var så problemet? Jo, mange datasystemer benyttet kun to siffer i årstall for å spare lagringsplass, som ofte hadde begrenset kapasitet. Nyrønning beskrev noen problemer som man kunne komme til å oppleve:

«Når det gjelder administrative systemer er det ganske innlysende at det vil oppstå problemer hvis disse eksemplene slår til:

- Utestående fordringer blir ikke krevet inn fordi perioden fra differansen mellom f.eks. 15.12.99 og 20.01.00 ikke blir over 30 dager, etter at datamaskinen har foretatt beregningen.
- Lønnsberegninger, sykepengeutbetalinger og pensjonsutbetalinger vil kunne feile både på grunn av feil i periodeberegninger og i alder på de som skal ha utbetalingene.

For tekniske systemer som styres av datamaskiner eller innebygde mikroprosessorer kan konsekvensene

både være mer uoversiktlige og større enn for administrative systemer:

- Overvåknings- og kontrollsystemer med innebygde mikroprosessorer (ofte kalt «embedded systems») kan gi feil varselsignaler på grunn av feil i beregning av tidsperiode der tid/klokke styrer hva som skal skje.»

Nyrønning tegner et dystert kostnadsbilde. «Det verserer anslag (for private og offentlige virksomheter i Norge) fra 20 – 60 milliarder kr. For tiden ser de fleste ut til å lande på et sted mellom 30 og 40 milliarder. (...) I de forannevnte tallene ligger bare kostnadene med å finne ut av og rette opp problemene innen år 2000, altså ikke eventuelle følgekostnader, disse kan nok bli det mange-dobbelte, særlig om en ikke tar dette på alvor.»

Han avslutter artikkelen med:

«Selvfølgelig vil en si at dette kommer ubeleilig, (...) men problemene (...) kan bli enda verre dersom en neglisjerer år 2000-problematikken. En ting som er sikkert, er at 01.01.2000 ikke blir utsatt.»

Kommunerevisoren brakte i dette nummeret nyheten om at den første forbundsbaserte kvalitetskontrollen ble iverksatt fom. regnskapsåret 1998. Den første kvalitetskontrollkomiteen i NKRF besto av leder Gunnar Hoff og medlemmene Tove Melgård og Sigmund Harneshaug. ●

Av Styreleder **Per Olav Nilsen**, NKRF

Tillit og fellesskapets verdier – kommunal kontroll og revisjon i et nøtteskall

I skrivende stund er det kun dager siden fristen for å avgi revisjonsberetning i kommunene gikk ut. Et intensivt arbeid resulterer i en revisjonsberetning på et par sider. Og kanskje vies den ikke så mye oppmerksomhet når kommunestyret skal behandle regnskapet? Lite lønn for strevet, kan man kanskje tenke.

Men hadde jobben *ikke* blitt gjort, hadde det blitt mye oppmerksomhet – i negativ forstand! Og vurderingen av om årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, hadde uteblitt – og dermed hadde en del av tilliten forsvunnet. Tilliten mellom innbyggerne og kommunen – og tilliten mellom revisor og kommunen.

Det ville også fått større konsekvenser enn kun for den enkelte kommune. Tilliten til aggregerte tall for kommunesektoren ville forsvunnet. Kort sagt: hele systemet ville falt sammen.

Sånn er det heldigvis ikke. Og jeg vil berømme alle revisorer for den jobben som gjøres i forbindelse med årsoppgjøret og revisjon av årsregnskapene. Jobben er mye større og omfattende enn revisjonsberetningen kan tyde på. Det gjøres vurderinger av internkontrollen, mislighetsrisiko, IT-systemenes integritet m.m.

Resultatet av revisors arbeid er også gjenstand for omfattende behandling i folkevalgte organer. Kontrollutvalgene uttaler seg om årsregnskapet og årsberetningen før formannskap og kommunestyret får det til behandling.

Revisors rapport om regnskapsrevisjonen kan også gi gode innspill til kommende forvaltningsrevisjoner.

Det er veldig aktuelt i år. Om få måneder skal det velges nye kommunestyret og dermed også kontrollutvalg i alle landets kommuner og fylkeskommuner. Arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderinger er i gang mange steder, og de nye kommunestyrene skal innen utgangen av neste år behandle planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

Det ligger mange muligheter i disse prosessene. Her har kommunene en enestående mulighet til å undersøke og få fram fakta om tjenestene de gir til innbyggerne – for å forbedre dem og sikre at de fungerer etter intensjonen. Slike undersøkelser kan gi gode beslutningsgrunnlag for politikere og administrasjon

Slike undersøkelser kan gi gode beslutningsgrunnlag for politikere og administrasjon – og ikke minst kan de bidra til å bedre rettssikkerheten til innbyggerne.

– og ikke minst kan de bidra til å bedre rettssikkerheten til innbyggerne.

Revisjon handler om tillit. I kommunal sektor handler det om tilliten til at fellesskapets verdier blir forvaltet på en måte som er til beste for innbyggerne. Intet mindre.

Det er store ord, men vi har ambisjoner på vegne av oss selv – og på vegne av fellesskapet. Vår visjon er å være på vakt for fellesskapets verdier.

Kontrollutvalgene som skal velges til høsten, står foran viktige oppgaver. Selv om mange fortsetter inn i en ny periode, vil det også komme mange nye inn i utvalgene. En undersøkelse NKRF gjorde blant landets kontrollutvalg tidligere i år, viser at færre enn 50 prosent av kontrollutvalgenes medlemmer har sittet mer enn en periode.

Så etter valget blir det opplæring av kontrollutvalg. NKRF skal gjøre enn jobb her, og i samarbeid med våre medlemmer, bidra til at landets kontrollutvalg får god opplæring. Sekretariatene spiller her en stor rolle, og vi vil være i nær kontakt med dem for å lage et best mulig opplegg.

Og så håper vi at egenkontrollen også blir viet plass i KS sitt folkevalgtprogram som skal gjennomføres i de fleste av landets kommuner og fylkeskommuner. Her vil vi komme med innspill til tema som kan være nyttige for kommunepolitikere – i deres daglige arbeid. ●

Av **Ida Jordal**, forvaltningsrevisor i Sørlandet kommunerevisjon IKS

Korrupsjon i kommunene – eksempler fra de siste 10 årene

Norge regnes for å være et av de minst korruperte landene i verden, men det betyr ikke at vi er immune mot korrupsjon.

I forbindelse med at jeg fikk i oppdrag å gjennomføre forvaltningsrevisjon om forebygging av korrupsjon i en kommune, ble jeg nysgjerrig på hva slags korrupsjonssaker vi har hatt i offentlig sektor i Norge. Men kanskje enda viktigere – hvordan er korrupsjonen gjennomført rent praktisk? Hvilke metoder er brukt?

Jeg begynte derfor å lese gjennom dommer, for å lære mer om hvordan man kan gå frem for å gjennomføre korrupsjonshandlinger i en kommune. Forhåpentligvis kan kunnskapen om hvordan korrupsjon kan foregå bidra til mer effektive forebyggingstiltak.

Korrupsjon i smal og vid forstand

Korrupsjon kan bety ulike ting alt etter sammenheng og hvem som bruker uttrykket. Folkevalgte og kommunalt ansatte kan oppleve at innbyggere ser korrupsjon der det i realiteten dreier seg om at man er uenige om avgjørelser som er tatt. Det kan derfor være nyttig med en liten gjennomgang av hva vi snakker om når vi snakker om korrupsjon.

I forbindelse med innføring av en alminnelig straffebestemmelse om korrupsjon i 2003¹ ble korrupsjon beskrevet på følgende måte:

«Korrupsjon dreier seg om smøring og bestikkelser i offentlig eller privat virksomhet. Motivet er som regel å oppnå særlige fordeler, hvilket fører til at det skjer brudd på rettslige krav eller etiske normer. Korrupsjonsbegrepet er ikke entydig gitt, men det forutsetter at det skjer en samhandling mellom minst to personer, og da ofte slik at begge kan bebreides handlingen. Den enkle form for korrupsjon foreligger der det skjer et klart brudd på rettslige normer mot kontant betaling, for eksempel når den ansatte gir kunden betydelige rabatter for varer, men mottar til gjengjeld en pengeytelse til egen konto. Den motsatte ytterlighet er korrupsjon med indirekte belønning hvor ytelsene og gjenytelsene først balanseres over lang tid, samtidig som de normer som brytes, ikke fremgår klart.»²

Forhåpentligvis kan kunnskapen om hvordan korrupsjon kan foregå bidra til mer effektive forebyggingstiltak.

I straffeloven § 387 er korrupsjon definert som enten: Å kreve, motta eller akseptere et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag (**passiv korrupsjon**), eller: Å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag (**aktiv korrupsjon**).

Bestemmelsen rammer fordeler som kan karakteriseres som «utilbørlig». I forarbeidene til bestemmelsen fremgår det blant annet:

«Ved vurderingen av hva som er 'utilbørlig', må det foretas en totalvurdering av situasjonen, hvor en rekke momenter vil spille inn, slik som formålet med ytelsen, ytelsens art og verdi, hvilken grad av åpenhet som foreligger, hvilket regelsett som eksisterer i bedriften eller bransjen, om forholdet gjelder offentlige tjenestemenn eller privat næringsliv, og også ellers hvilken posisjon henholdsvis giver og mottaker til ytelsen har.»³

Transparency International (TI) benytter en definisjon av korrupsjon som er videre enn den strafferettslige definisjonen av lovbrudd: Korrupsjon er misbruk av makt i betrodde stillinger for personlig gevinst. Denne vide definisjonen kan omfatte tilfeller som vil kunne rammes av flere straffebestemmelser, som bedrageri, underslag, misbruk av offentlig myndighet mv., og den omfatter også situasjoner som ikke rammes av straffeloven, men utgjør brudd på etiske normer.

For kommuner som skal jobbe med forebygging av korrupsjon vil det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i denne videre definisjonen av korrupsjon og

¹ Bestemmelsen ble innført for å ivareta Norges forpliktelser etter Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon av 27. januar 1999 og tilleggsprotokollen av 22. januar 2003.

² NOU 2002: 22, side 26

³ NOU 2002: 22 side 31

forsøke å redusere risikoen for at misbruk av makt for å oppnå personlig gevinst, skal kunne finne sted. I veilederen *Beskytt kommunen! Håndbok i antikorrupsjon* (utgitt av TI og KS) er det forklart hvordan korrupsjon kan ha mange ulike former og utvikle seg gradvis fra en praksis som oppleves som smidig og hensiktsmessig i hverdagen, via snarveier og små omgørelser av rutiner og regelverk, til misligheter eller straffbar korrupsjon. I en slik glidende prosess som starter med uvaner og ukultur, kan korrupsjon finne grobunn og gjøre organisasjonen sårbar for misbruk av myndighet og posisjon, eller redusere motstandsdyktigheten i møte med påvirkning eller press for å oppnå fordeler.⁴

I denne artikkelen skal vi se nærmere på noen av sakene om korrupsjon i offentlig sektor som er behandlet i domstolene de siste 10 årene. Artikkelen bygger på innlegg jeg har holdt på en kontrollutvalgskonferanse i Agder og et møte i Kommunesektorens etikktvalg høsten 2022. For de som er interessert i å lese om flere saker, er domssamlingen *Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2022* som gis ut av Transparency International Norge⁵ (TI Norge), et fint sted å starte. Samlingen oppdateres årlig og inneholder en kronologisk samling av rettskraftige korrupsjonsdommer fra 2003 og frem til i dag.

Byggesøknadssaken (2014)⁶

I innledningen til domssamlingen nevnt i forrige avsnitt står det: «Det er Transparency International Norges inntrykk at mange er villige til å risikere svært mye, både når det gjelder straff og omdømmetap, for relativt lite.»

Denne saken er et godt eksempel på det. En konsulent i et utbyggingsforma ble dømt for grov korrupsjon til fengsel i 120 dager for å ha forsøkt å bestikke en kommunalt ansatt med et opphold i en ferieleilighet på Gran Canaria til en verdi av 19 000 kroner. Hensikten var å oppnå en raskere behandling av en reguleringsplan i Lillestrøm sentrum, som firmaet hadde interesser i. Dette er også en litt hyggelig sak å starte med, siden den kommunalt ansatte ikke tok imot bestikkelsen.

Konsulenten hadde bedt om et møte med overarkitekten i kommunen i forbindelse med at kommunen var forsinket med behandlingen av reguleringsplanen. I løpet av møtet gikk overarkitekten ut for å hente et notat og da hun kom tilbake lå det, tilforlatelig, et visittkort og en brosjyre med reklame for utleie av ferieleilighet på Gran Canaria på pulten hennes. Møtet fortsatte en stund til uten at brosjyren ble nevnt, men da fremdriften i kommunens saksbehandling ble et tema, sa konsulenten at dersom reguleringsplansaken kunne behandles i kommunen før sommeren i stedet for i august, kunne overarkitekten få låne ferieleilighet på Gran Canaria gratis i to uker. Flybilletten måtte hun

betale selv. Overarkitekten oppfattet først dette forslaget som en spøk og gjorde ikke mer ut av det. Men ved avslutningen av møtet gjentok konsulenten tilbudet. Samme dag sendte han også e-post og understreket betydningen av raskere saksbehandling og det samme ønsket ble gjentatt i en ny e-post en uke senere.

Hvor mange lignende situasjoner kan vi tenke oss har funnet sted på planavdelinger rundt om i landet uten at saken har havnet i domstolene til slutt?

Tenk så lett det hadde vært for den kommunalt ansatte å takke ja til dette tilbudet! Det virker så lite og lett å gjennomføre uten at noen hadde trengt å oppdage det. Hvor mange lignende situasjoner kan vi tenke oss har funnet sted på planavdelinger rundt om i landet uten at saken har havnet i domstolene til slutt?

Heldigvis har vi her å gjøre med en kommunalt ansatt med integritet. (Kan det tenkes at de muligens har gjennomført dilemmatrening i kommunen, eller snakket om etikk på personalmøter?) Hun gjorde nemlig alt riktig og kontaktet sin nærmeste leder umiddelbart etter møtet, og sørget for at forholdet ble anmeldt. Og som vi allerede har avslørt ble resultatet at konsulenten ble dømt for grov korrupsjon.

Til tross for at verdien av bestikkelsen er relativt beskjeden, ble korrupsjonen ansett som grov. I vurderingen av dette legger dommeren vekt på at sterkt allmennpreventive hensyn tilsier at denne type handlinger, behandles strengt:

«Korrupsjon er svært samfunnsskadelig, ikke minst når det gjelder offentlig virksomhet. Handlinger som representerer en trussel mot offentlige tjenstemenns habilitet er alvorlige både sett fra samfunnets side men også for den enkelte ansatte. Det er lett å takke ja til en ytelse som isolert sett fremstår som relativt beskjeden, men konsekvensene kan bli alvorlige. Man vil lett kunne komme i en situasjon hvor man kan bli presset til ytterligere ureglementerte handlinger. Det er svært viktig at allmennheten kan ha tillit til offentlige tjenstemenn».

Hva kan vi lære av denne saken? Ikke gå på møter med utbygger alene! Det kommer frem av dommen at det tilfeldigvis var en annen kommunalt ansatt til stede under møtet. Han hadde fått kjennskap til dette møtet dagen i forveien, og spurte om han kunne få være med. Han forholdt seg imidlertid for det meste passiv under

⁴ TI/KS (2019) s. 14

⁵ Transparency International Norge er en organisasjon som arbeider for å bekjempe korrupsjon: <https://www.transparency.no>

⁶ TNERO-2014-127365

møtet. Jeg tror det er trygt å anta at det faktisk at det var flere til stede, bidro til at risikoen for å akseptere tilbudet ble betydelig redusert.

Vi kan også merke oss at den som ble forsøkt bestykket var en overarkitekt og ikke en «vanlig» saksbehandler. Risikoen for korrupsjon er på generelt grunnlag høyere for en som har avgjørelsesmyndighet eller i større grad kan påvirke utfallet av en sak. Likevel er det min erfaring at det oftere er ledere som går alene i møter med utbyggere, grunneiere eller andre med interesser i en sak, enn en menig saksbehandler. Hvordan er praksis i din kommune? Er det mer sannsynlig at en avdelingsleder eller enhetsleder kan finne på å møte utbygger alene mens saksbehandlere har som rutine å være to?

Nannestad kommune (2018-2020)⁷

En virksomhetsleder for teknisk avdeling i Nannestad kommune hadde i årene 2000–2014 anvist og attestert falske fakturaer for til sammen rundt 7,5 millioner kroner fra en av kommunens leverandører. Som motytelse fikk han utbetalt minst 485 000 kroner, samt brennevin og en varmtvannsbereder. Straffen for grov passiv korrupsjon og grov utroskap ble fastsatt til fengsel i fire år og to måneder. Selv om 485 000 kroner ikke er en bagatellmessig sum, så slår det meg at det er ganske liten andel av utbyttet som virksomhetslederen her var villig til å gjøre seg til skurk for. Kommunen er tappet for 7,5 millioner, mens innsidepersonen bare satt igjen med rundt en halv million. Eller kan det ha dreid seg om en usedvanlig fin varmtvannsbereder?

En intern granskning i Nannestad kommune, basert på mistanker om fiktiv fakturering og overfaktureringer fra en leverandører av reservedeler til kommunes avløppspumper, resulterte i politianmeldelse. Leverandøren erkjente fiktiv fakturering og korrupsjon, og forklarte at virksomhetslederen i teknisk avdeling i kommunen hadde vært delaktig.

Virksomhetslederen hadde attestasjons- og anvisningsmyndighet i kommunen for fakturaer knyttet til renseanlegg og pumpestasjoner. Etterforskningen avdekket at leverandøren hadde utstedt fiktive fakturaer til kommunen for til sammen rundt 7,5 millioner kroner. Leverandøren hadde i samme periode også levert reelle fakturaer for omkring 9 millioner. Samtlige av disse fakturaene var anvist eller attestert av virksomhetslederen, og ble utbetalt av kommunen.

Virksomhetslederen hadde vært ansatt i kommunen siden 1980-tallet og hadde attestasjons- og etter hvert anvisningsmyndighet i kommunen for fakturaer knyttet til renseanlegg og pumpestasjoner. Av vitneforklaringene under rettsakene kommer det frem at enhetsleder for regnskap og lønn hadde stilt spørsmål

Dette er et viktig prinsipp og et tiltak som bidrar til å redusere risiko for misligheter.

til noen av fakturaene og fått beskjed av virksomhetslederen om at fakturaene «var i orden».

Hva kan vi lære? Så vidt jeg vet har de fleste, om ikke alle kommuner, et system hvor to ulike personer skal attestere og anwise en faktura før den betales ut. Dette er et viktig prinsipp og et tiltak som bidrar til å redusere risiko for misligheter. Nannestad kommune hadde også denne ordningen, men det var ikke tilstrekkelig for å hindre at kommunen betalte ut falske fakturaer for 7,5 millioner.

Attestasjonsmyndighet innebærer at du er bemyndiget til å kontrollere at en transaksjon er i samsvar med underliggende forhold som bestilling, avtale, vedtak om tilskudd etc. Man skal som attestant som oftest gjennomføre en eller annen form for kontroll med at varen eller tjenesten er mottatt og er i samsvar med bestillingen. Anvisningsmyndighet er myndigheten til å anwise midler/penger til utbetaling.

Så når virksomhetslederen i Nannestad kommune hadde attestasjonsmyndighet var det han som kontrollerte og gikk god for at fakturaene fra leverandøren var i samsvar med en faktisk bestilling og at varen var levert. Etter hvert hadde han også anvisningsmyndighet. Hvordan er dette i din kommune? Bli det kontrollert at varen eller tjenesten er levert, og at det dreier seg om en reell bestilling, før faktura går til utbetaling? Og hvis kontrollen innebærer å spørre lederen for den aktuelle virksomheten og denne lederen, som for øvrig er en godt likt person som har jobbet i kommunen i alle år og nyter stor tillit og respekt, sier at alt er i den skjønneste orden, slår du deg til ro med det? Det ville i så fall være ganske forstælig.

Byggesøknader i Drammen (2017-2019)⁸

En overarkitekt og saksbehandler ved byggesaksavdelingen i Drammen kommune hadde over en periode på 2,5 år (2013-2015) mottatt til sammen 1 312 500 kroner fra 30 tiltakshavere som hadde betalt for å få saksbehandlet sine byggesøknader. Overarkitekten hadde også påført falsk signatur som ansvarshavende søker på 19 av søknadene. Hun ble dømt til fengsel i fem år og seks måneder for 30 tilfeller av grov passiv korrupsjon og 19 tilfeller av dokumentfalsk. Saksbehandleren ble dømt til fengsel i to år og seks måneder for medvirkning til korrupsjon. Han hadde formidlet kontakt mellom overarkitekten og 15 av tiltakshaverne.

⁷ TOVRO-2018-8808 - LE-2019-2791 - HR-2020-816-U

⁸ LB-2018-66173

Arkitekten og medhjelperen mottok penger for å tegne, søke og godkjenne flere tiltak. Vedtak ble urettmessig ledergodkjent med elektronisk signatur av avdelingsleder. Søknader ble påført falsk signatur som ansvarlig søker. Søknader ble godkjent som ikke ville blitt godkjent ved ordinær saksbehandling fordi det var mangler ved; ansvarlig søker, tegninger, nabovarsler, arealberegning, utomhusplan, støyutredninger, beregning av utnyttelsesgrad og tiltak manglet nødvendige dispensasjoner. Her hadde overarkitekten rigget seg i en slik posisjon at hun hadde hånd om byggesøknaden fra begynnelse til slutt. Hun tegnet tiltaket, signerte byggesøknaden med falsk signatur på vegne av et intetanende firma som ansvarlig søker. Da søknadene kom inn til kommunen fikk hun sakene lagt til seg. Etter kort tid fattet hun selv godkjenningsvedtak som hun sørget for å få urettmessig ledergodkjenning på.

Korrupsjonen ble avdekket ved at lederen for byggesaksavdelingen stusset over at overarkitekten var saksbehandler i påfallende mange saker med et bestemt firma som ansvarlig søker. Lederen for byggesaksavdelingen tok dette opp med byplansjefen som bestemte seg for å gå igjennom sakene. Her oppdaget de at alle sakene hadde flere typer avvik. Det var gjort feil ved tildeling av saken til saksbehandler, det var godkjent ansvarlig søker uten tilstrekkelig kompetanse, det manglet opplysninger i søknaden som burde ha ført til at søknaden ble avvist, det var overskridelse av vedtatte rammer, misbruk av ledergodkjenning, mangelfull håndtering av naboklager og varsel om mangler, og det var lynrask saksbehandling.

Det ble varslet videre til rådmannen, og politiet ble kontaktet. I forståelse med politiet ble det fra kommunens side ikke opprettet personalsak eller gitt informasjon til arkitekten eller andre ansatte. Parallelt med at kommunen startet innhenting av ytterligere dokumentasjon, iverksatte politiet skjult etterforskning blant annet gjennom avlytting av arkitektens telefon. Formell anmeldelse ble først inngitt 10 dager etter at kommunen begynte å ta tak i saken.

Hva kan vi lære? Her fungerte jo for så vidt internkontrollen i kommunen siden det var kommunen selv gjennom sine kontroller forstod at noe var galt. Men kunne det muligens ha vært oppdaget før? Da jeg holdt innlegget om dette temaet på en kontrollutvalgskonferanse i Agder i fjor gjorde Tora Aasland, som var hovedtaler på konferansen, oss oppmerksomme på at de to dømte i denne saken hadde gjort akkurat det samme i en annen kommune før de ble ansatt i Drammen.

Så her var kanskje den største tabben at man ikke hadde gjort grundig nok bakgrunn- og referansesjekk før de ble ansatt. Hvilke kontroller og rutiner har dere i din kommune for byggesaker? Passer dere på å ha

Der det er sterke økonomiske interesser i utfallet av en sak, er også risikoen for korrupsjon større.

kunderotasjon? Har dere dobbeltsignering av vedtak? Er det mulig å omgå dette i datasystemet? Hvordan blir innkommende saker fordelt? Kan saksbehandlere overføre saker til seg direkte?

Hvis en leder fordeler sakene – hvem sjekker lederen? Og blir det foretatt stikkprøver av saker? I denne saken kom det frem at det var store mangler ved flere av søknadene som tilsa at de ikke skulle vært behandlet i det hele tatt. Dette var også tilfelle i Tjømesaken som vi kommer inn på i neste avsnitt. Jeg har jobbet med byggesaker i to ulike kommuner før jeg begynte som forvaltningsrevisor. Jeg er ikke kjent med at det ble foretatt kontroller av tidligere saker i noen av disse kommunene. Jeg vil tro det kunne være et nyttig forebyggende tiltak, kanskje særlig i kommuner med høyt press på arealene. Der det er sterke økonomiske interesser i utfallet av en sak, er også risikoen for korrupsjon større.

Tjømesaken (2017-2023)⁹

Våren 2017 ble det avdekket at lederen på byggesaksavdelingen i Tjøme kommune tok betalt for å fylle ut byggesakspapirer mens han jobbet i kommunen. Kommunen satte i gang en gransking av forholdet og den ansatte ble suspendert. Granskingen ble gjennomført av BDO, og rapport ble lagt frem høsten 2017¹⁰. Den avdekket alvorlige etiske regelbrudd og saksbehandlingsfeil.

Lederen hadde ytt tjenester utover kommunens veiledningsplikt gjennom eget enkeltpersonforetak i fire saker hvor lederen bistod med utfylling av søknadsblanketter og fakturerte disse tjenestene gjennom foretaket. Kvaliteten på saksbehandlingen av disse sakene var mangelfull. Det manglet habilitetsvurdering i seks saker hvor dette spørsmålet burde vært vurdert.

Rapporten konkluderte også med brudd på kommunens etiske retningslinjer fordi den ansatte gjennom sitt eget firma og utveksling av vennetjenester med en arkitekt hadde satt seg i en situasjon hvor hans egne interesser kunne komme i konflikt med kommunens interesser. Kommunen oversendte granskingsrapporten til politiet for vurdering opp mot korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven.

Økokrim jobbet med saken i to år og i april 2020 ble arkitekten og den tidligere byggesakslederen tiltalt for grov korrupsjon. Arkitekten skal i hemmelighet ha

⁹ LA-2022-118883

¹⁰ BDO: Rapport - Tjøme kommune 17/6008 – Gransking, Oslo, 20. september 2017

hjulpet tidligere byggesaksleder med å tegne et nytt hus. Tjenesten skulle ifølge Økokrim ha kostet kr 50 000. Samtidig godkjente byggesakslederen byggesøknader fra arkitektens firma. De ble funnet skyldige i tingretten mars 2021.¹¹ Dommen ble anket, og i lagmannsretten ble de i desember samme år frifunnet.¹² Lagmannsrettens dom ble anket, og i juni 2022 opphevet høyesterett lagmannsrettens dom på grunn av feil rettsanvendelse.¹³ Den fjerde januar i år ble de funnet skyldige i grov korrupsjon ved ny behandling i lagmannsretten.¹⁴ Denne dommen er også anket, men høyesteretts ankeutvalg avviste anken i april 2023 og lagmannsrettens dom fra januar i år blir dermed stående.

Uavhengig av dommen for grov korrupsjon, førte denne saken til avsløringen av en lang rekke tiltak på eiendommer i strandsonen i kommunen som enten var bygget uten nødvendig tillatelse, eller det var mangler ved kommunens saksbehandling og godkjenninger.

Den tidligere byggesakslederen og en annen saksbehandler i kommunen er også dømt for grovt å ha brutt sin tjenesteplikt (straffeloven § 171) for saksbehandlingsfeil knyttet til flere brudd på plan- og bygningslovens krav til dispensasjonsbehandling. I tillegg var byggesakslederen også på grunn av sin relasjon til arkitekten inhabil i flere saker.

I en podkastserie fra Tønsberg blad, *Strandkongene*,¹⁵ kommer det frem at den opprinnelige varsleren i saken benyttet kommunens postlister for å samle dokumentasjon på det han mente kunne være korrupsjon i kommunens byggesaksavdeling. Der avdekket han blant annet uriktig bruk av søknader om fasadeendring; selv om søknaden i realiteten gjaldt mye mer omfattende tiltak var saken registrert som en fasadeendring.¹⁶ Varsleren fant også saker hvor det ble brukt endringsmelding for mindre endring av tiltak, for endringer som i realiteten var mye større, etter at søknaden hadde vært på høring og gjenstand for politisk behandling.¹⁷

Det ble også funnet eksempler på villedende betegnelser i søknad og saksfremlegg. Det ble for eksempel hevdet gjentatte ganger i en søknad om tiltak på en campingplass at alle tiltak var i tråd med reguleringsplan/bebyggelsesplan. Planen var ikke vedlagt saken eller tilgjengelig på nett. Da journalisten fikk tak i planen så de med en gang at tiltaket ikke var i tråd med planen.

Tana-saken¹⁸

En tidligere IT-sjef i Tana kommune og en bedriftseier ble dømt til fire og fem års fengsel for grov korrupsjon.

De ble også dømt til å betale tilbake 21 millioner kroner til Tana kommune.

Over 10 år hadde ulike selskap som bedriftseieren enten eide eller jobbet for, sendt fakturaer for IKT-tjenester og kontorutstyr til Tana kommune. Fakturaer som var helt eller delvis uten reelt innhold. Etter avtale mellom bedriftseieren og IT-sjefen i kommunen, sørget den kommunalt ansatte for å anviser utbetalinger på til sammen ca. 21 millioner kroner. Dette kunne han gjøre i kraft av sin stilling som virksomhetsleder for bygganlegg og IT i kommunen. Utbetalingene gikk til kontoer som bedriftseieren disponerte. Bedriftseieren overførte i perioden litt over 4 millioner tilbake til den kommuneansatte virksomhetslederen.

På samme måte som i saken fra Nannestad kommune, stusser jeg over at den kommuneansatte satt igjen med en forholdsmessig liten del av utbyttet. De har klart å tappe kommunen for over 20 millioner mens innsidepersonene bare satt igjen med mindre enn en femtedel. Det kommer for så vidt frem av dommen at det etter hvert hadde blitt en amper stemning mellom de to, blant annet fordi den tidligere IT-sjefen mente de ikke delte utbyttet i samsvar med avtalen.

På samme måte som i saken fra Nannestad kommune, stusser jeg over at den kommuneansatte satt igjen med en forholdsmessig liten del av utbyttet.

Saken ble avdekket som følge av at skatteetaten varslet politiet etter at de hadde avdekket alvorlige forhold hos de ulike IT-selskapene som bedriftseieren hadde brukt til å fakturere kommunen. Det har kommet frem gjennom flere saker i media at kommunen over år hadde mottatt flere varsler i perioden svindelen pågikk, som gikk på at det var stor risiko for at kommunkassen kunne bli tappet uten at man foretok seg noe. Den tidligere rådmannen i kommunen fikk i desember 2020 sparken som følge av manglende kontroll med økonomien i kommunen. Det er blant annet avdekket at kommunen har hatt som praksis at samme person kan anviser og attestere fakturaer.

Jeg kjenner bare til saken gjennom dommen, og det som har vært skrevet i media. Det er utvilsomt mye å lære av denne saken. Jeg anbefaler å lese artikkelen til

¹¹ TVEFO-2020-74132

¹² LA-2021-64038

¹³ HR-2022-1278-A

¹⁴ LA-2022-118883

¹⁵ <https://www.tb.no/strandkongene-hor-alle-episodene-her/f/5-76-1483170>

¹⁶ Fasadeendring kan i utgangspunktet gjøres uten at det utløses søknadsplikt og behov for dispensasjon fra byggeforbudet i strandsonen.

¹⁷ Mindre endringer av tiltak kan i utgangspunktet gjøres uten at det utløses søknadsplikt og behov for dispensasjon fra byggeforbudet i strandsonen.

¹⁸ TOIN-2022-17451

Tana-saken har vist oss at vi bør erkjenne at korrupsjon kan skje i enhver kommune, og kommunene bør innrette sine kontroller og forebyggende tiltak deretter.

Tone Jæger Karlstad, forvaltningsrevisor i KomRev NORD, i *kontroll & revisjon* nr. 4/2022¹⁹. Mange hadde også nylig gleden av å høre henne fortelle om erfaringene fra undersøkelser revisjonen har gjort i Tana i kjølvannet av svindelsaken på et webinar om forebygging av svindel mot kommuner.²⁰

Det kommer frem av artikkelen at KomRev NORD, som overtok som revisor for Tana kommune noen måneder før korrupsjonen ble avdekket, hadde tatt opp allerede i oppstartsmøtet med kommunen, at det var problematisk at samme person hadde mulighet til å

både attestere og anwise samme faktura. Tilbakemeldingen fra kommuneadministrasjonen var da «at det ikke var risiko for misligheter på bakgrunn av denne praksisen.»

Ikke lenge etter var en av de største svindelsakene i kommune-Norge et faktum. Det er nok svært vanlig og menneskelig å tenke at det ikke kan skje korrupsjon i egen kommune. Vi vil gjerne tro det beste om kollegaene våre og har ofte god grunn til å ha tillit til de rundt oss. Men for å avslutte der vi begynte; selv om det relativt sett er lite korrupsjon i Norge så er vi ikke immune.

Tana-saken har vist oss at vi bør erkjenne at korrupsjon kan skje i enhver kommune, og kommunene bør innrette sine kontroller og forebyggende tiltak deretter. ●

Ida Jordal er utdannet jurist fra UiO og har vært forvaltningsrevisor i KomRev Sør IKS siden 2018 (ble en del av Sørlandet kommunerevisjon IKS fra 1. april 2023). Hun har tidligere jobbet som rådgiver innen plan- og byggesak i to kommuner i Agder. Artikkelen bygger på innlegg om korrupsjon holdt på en kontrollutvalgskonferanse for Agder i august 2022 og for Kommunesektorens etikkutvalg i november 2022.

¹⁹ <https://www.nkrf.no/nyheter/2022/07/01/undersokelser-av-okonomisk-internkontroll-i-tan--kommune>

²⁰ <https://www.governance.no/arrangement/webinar-forebygging-av-svindel-mot-kommuner/>

Aktuelle kurs nå ...

Når	Hva	Hvor
5. – 6.6	KOMØK'23 – Kommunøkonomikonferansen 2023	Gardermoen
13. – 14.6	NKRFS Fagkonferanse 2023	Tromsø
13. – 14.9	Samling for kontrollutvalgssekretariater 2023	Kristiansand
Når	Hva	
eKurs	Internasjonale standarder for kvalitetsstyring – ISQM 1 og ISQM 2	
eKurs	Kommuneregnskapet for politikere	
eKurs	Forvaltningsrevisjon om økonomistyring	
eKurs	Konsolidert årsregnskap	
eKurs	Intro – kommuneregnskap	
eKurs	Intro – forvaltningsrevisjon	
eKurs	Arbeidet med misligheter	
eKurs	Mva i kommunesektoren – unntakene i kompensasjonsretten	
eKurs	Etikk og omdømme	
eKurs	Test av kontroller, substanshandlinger og utvalgsmetodikk	
eKurs	Planlegging av revisjonen og bruk av vesentlighet	
eKurs	Revisjon av inntekter i kommunal sektor	

Gå til [nkrf.no/kurs](https://www.nkrf.no/kurs) eller bruk QR-koden for å lese mer om kursene og for å melde deg på.

...for faglig oppdatering

Av Bjørn Bråthen, seniorrådgiver i NKRF

Kontrollutvalgsundersøkelsen 2023 – 30 år etter oppstarten

I forkant av den årlige Kontrollutvalgskonferansen gjennomførte NorgesBarometeret på oppdrag fra NKRF en spørreundersøkelse blant alle landets kontrollutvalg. Responsen var upåklagelig. I underkant av 700 av de nærmere 1 700 inviterte svarte. Det ga en svarprosent på 41.

Det er i år 30 år siden kontrollutvalget ble et lovpålagt organ i kommunene. Oppstarten var krevende for mange kommuner – ikke minst fordi endringen trådte i kraft midt i kommunestyreperioden 1991-1995. Fra samme tidspunkt ble også kravet om forvaltningsrevisjon tatt inn i kommuneloven. Samlet framsto disse endringene som betydelige for de folkevalgte og ikke minst for revisjonsvirksomhetene, som inntil en lovendring i 2004, også ivaretok sekretariatsoppgaven for kontrollutvalgene.

Kontrollutvalgene har altså vært i funksjon i sju hele og én halv kommunestyreperiode. Mye har skjedd til det bedre i disse årene, blant annet fikk utvalgene dedikerte sekretariater som en direkte følge av at kommuneloven åpnet for konkurranseutsetting av revisjonstjenestene fra 1. juli 2004.

Etter en større lovendring i kjølvannet av utredningen «85 tilrådingar for styrkt eigenkontroll i kommunane» (2009) ble møtene i kontrollutvalgene som hovedregel åpne fra 2013. Samtidig ble det tatt inn i loven at kontrollutvalget skulle velges i det konstituerende møte etter valg av ordfører, varaordfører og formannskap og før valg av alle andre organ. Valgbarhetsreglene for kontrollutvalg har også ved flere anledninger – senest i kommuneloven gjeldende fra oppstarten av valgperioden 2019-2023, blitt strammet inn og klargjort siden starten i 1993.

Innledning

Spørreundersøkelsen ble gjennomført elektronisk i første halvdel av januar 2023. Hensikten var å få fram kontrollutvalgsmedlemmenes synspunkter og erfaringer på tampen av valgperioden. Resultatene, sammen med konkrete råd fra respondentene til nye kontrollutvalg, vil gi oss og bedriftsmedlemmene et godt grunnlag for å hjelpe de nye utvalgene ved oppstarten av neste valgperiode til høsten.

I denne artikkelen gis det en oppsummering av resultatene fra undersøkelsen samt hovedtrekkene i de foran nevnte rådene til nye kontrollutvalg.

Om respondentene

Av de 1 672 som svarte på undersøkelsen var 42 prosent kvinner og 58 prosent menn. Hele 64 prosent av respondentene var 60 år eller eldre, mens kun 5 prosent var yngre enn 40 år. Respondentene fordelte seg representativt mellom de ulike fylkene.

Svarene fordelte seg 22 og 78 prosent mellom hhv. utvalgsledere og -medlemmer. Hele 64 prosent av respondentene er inne i sin første periode i kontrollutvalget. 22 prosent er i sin andre periode, 11 prosent i sin tredje mens 4 prosent har vært med i minst fire perioder.

Politisk fordelte respondentene seg med 51 prosent fra rødgrønn «blokk», 36 prosent fra blå «blokk» og 13 prosent fra «annet» (f.eks. bygdelister o.l.).

Hva er viktig for å utøve rollen best mulig?

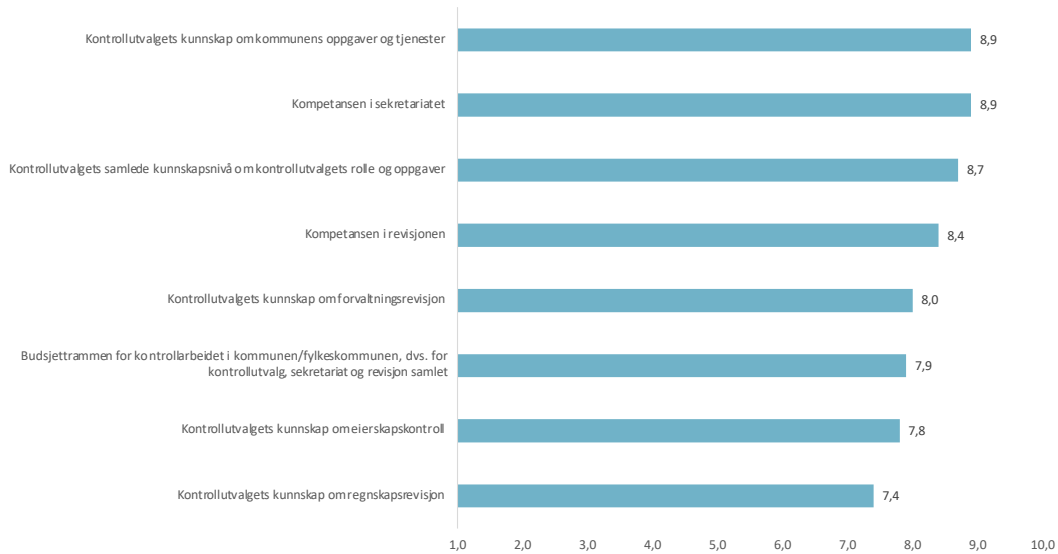
Respondentene ble spurt om i hvilken grad åtte utvalgte områder var viktig for at kontrollutvalget skulle utøve rollen sin best mulig. På en skala fra 1 til 10 skåret «Kompetansen i sekretariatet» og «Kontrollutvalgets kunnskap om kommunens oppgaver og tjenester» høyest (8,9), tett fulgt av «Kontrollutvalgets samlede kunnskapsnivå om kontrollutvalgets rolle og oppgaver» (8,7).

Undersøkelsen avdekket ikke store avvik fra topp til bunn, se figur 1 neste side. Nederst kom «Kontrollutvalgets kunnskap om regnskapsrevisjon» (7,4) og «Kontrollutvalgets kunnskap om eierskapskontroll» (7,8).

Hvor fornøyd er man med eget kontrollutvalgs faktiske arbeid og rammebetingelser?

For å sammenligne hva respondentene mente er viktig med hvor fornøyd man er med den faktiske opplevelsen, ble de spurt om i hvilken grad man var fornøyd med eget kontrollutvalgs faktiske arbeid og rammebetingelser på de samme åtte områdene som foran.

«Kompetansen i sekretariatet» skåret også her høyest (8,6). Deretter følger «Kompetansen i revisjonen» (8,2) og «Budsjetttrammen for kontrollarbeidet i kommunen» (7,9). Heller ikke her var det store avvik fra topp til bunn,

Figur 1: I hvilken grad mener du følgende områder er viktig for at kontrollutvalget skal utøve rollen sin best mulig?

se figur 2 nedenfor. «Kontrollutvalgets kunnskap om regnskapsrevisjon» og «Kontrollutvalgets kunnskap om eierskapskontroll» skåret også her lavest (7,1).

Gap-analyse – viktig versus fornøyd

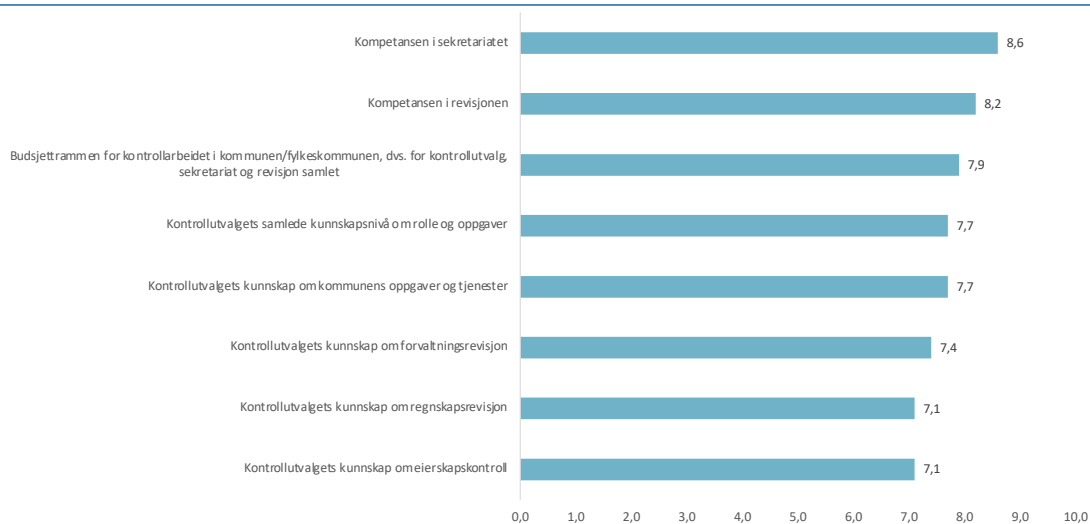
Figur 3 på neste side viser gapet på de ulike områdene mht. hva respondentene mente var viktig for å utøve rollen best mulig (blå graf) versus hvor fornøyd de var med eget kontrollutvalgs faktiske arbeid og rammebetingelser på de samme områdene (rød graf).

Gap-analysen viste ingen områder med signifikante forskjeller. Men med unntak av området «Budsjettrammen for kontrollarbeidet i kommunen» hvor det var samsvar, viste undersøkelsen at respondentene gjen-

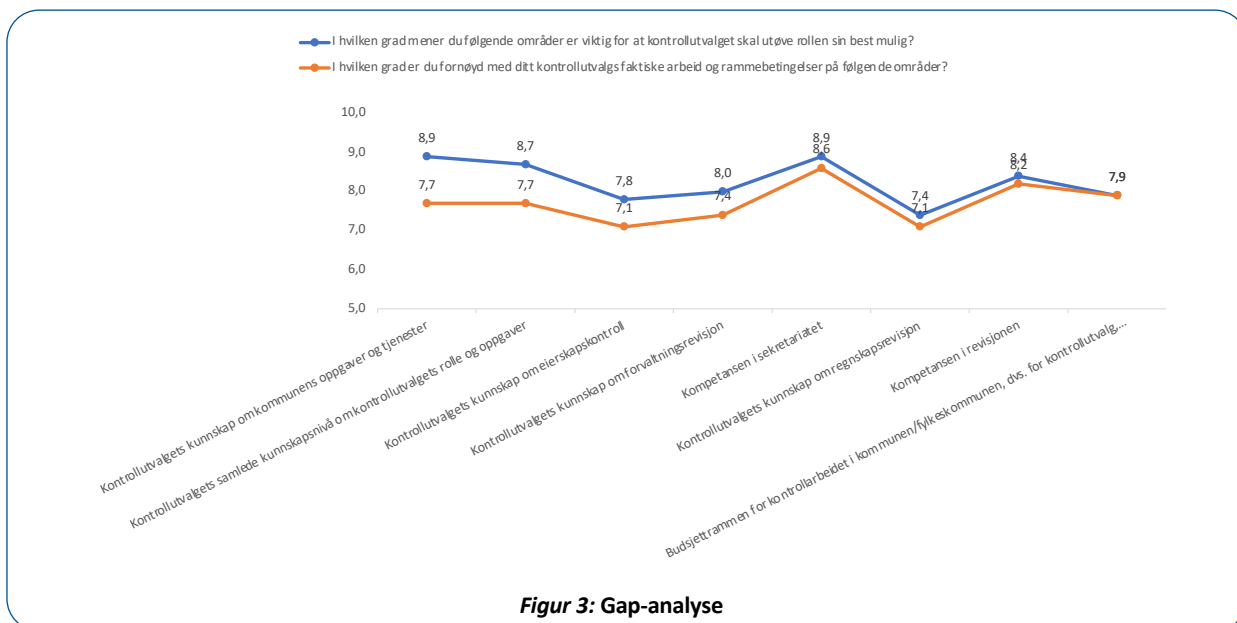
nomgående på de andre områdene, var mindre fornøyd med de faktiske forholdene versus hva de mener var viktig. Dette peker tydelig i retning av at det er rom for forbedringer.

Størst var gapet når det gjaldt «Kontrollutvalgets kunnskap om kommunens oppgaver og tjenester» (8,9 vs. 7,7) og «Kontrollutvalgets samlede kunnskapsnivå om kontrollutvalgets rolle og oppgaver» (8,7 vs. 7,7). På de neste plassene fulgte «Kontrollutvalgets kunnskap om eierskapskontroll» (7,8 vs. 7,1) og «Kontrollutvalgets kunnskap om forvaltningsrevisjon» (8,0 vs. 7,4).

I motsatt ende er det gledelig å konstatere at kompetansen til kontrollutvalgets gode hjelpere viste små avvik – «Kompetanse i sekretariatet» (8,9 vs. 8,6) og

Figur 2: I hvilken grad er du fornøyd med ditt kontrollutvalgs faktiske arbeid og rammebetingelser på følgende områder?

Figur 3: Gap-analyse

«Kompetansen i revisjonen» (8,4 vs. 8,2). Sekretariatet og revisjonen er kontinuitetsbærerne i dette forholdet.

Det er derfor betryggende at undersøkelsen viste at disse leverer nær opp til forventningene og samtidig har et godt grunnlag for å tette gapene som avdekkes når det gjelder kontrollutvalgets kunnskaper. Erfaringsmessig er det nettopp disse aktørene som må stå for kunnskapsformidlingen til de nye kontrollutvalgene.

På ett område – «Budsjettrammen for kontrollarbeidet i kommunen», viste gap-analysen ingen avvik. Dette er kanskje overraskende for mange? Ofte er det jo slik at det ropes på mer penger for å tette gapet mellom forventninger og faktisk opplevelse. Men dette synes altså ikke å være tilfelle her.

Svarene viste ingen store forskjeller når vi fordelte de på respondentenes fartstid og rolle (leder/medlem).

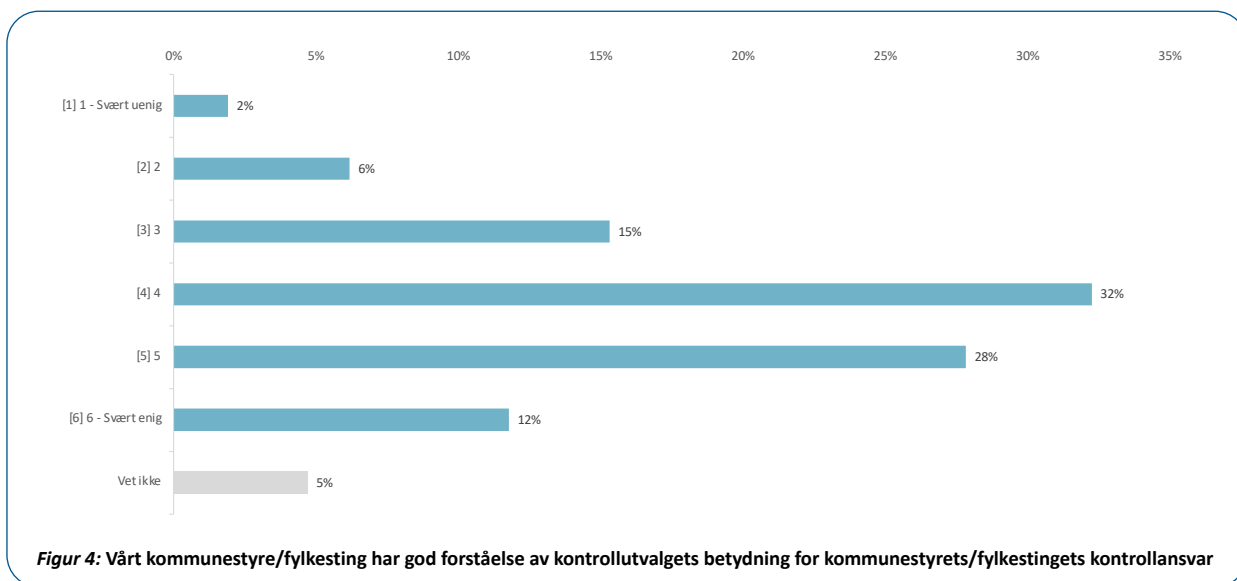
Har kommunestyret god forståelse for kontrollutvalgets betydning for kommunestyrets kontrollansvar?

Respondentene ble bedt om å ta stilling til påstanden om at «vårt kommunestyre har god forståelse av kontrollutvalgets betydning for kommunestyrets kontrollansvar». Skalaen gikk fra 1 (svært uenig) til 6 (svært enig), se figur 4 nedenfor.

Til sammen 40 prosent sa seg svært enig (12 prosent) eller delvis enig (28 prosent) i dette, men nesten halvparten av respondentene la seg midt på skalaen med 4 (32 prosent) og 3 (15 prosent). Utvalgslederne var i mindre grad enig i påstanden enn de menige medlemmene.

Dette viser tydelig at det også i kommunestyrene er behov for kunnskap om kontrollutvalgets rolle og plass i den kommunale egenkontrollen.

Vi er kjent med at KS tar dette temaet på alvor i sitt folkevalgtprogram for neste valgperiode. I tillegg må

Figur 4: Vårt kommunestyre/fylkesting har god forståelse av kontrollutvalgets betydning for kommunestyrets/fylkestingets kontrollansvar

selvsagt kontrollutvalget i hver enkelt kommune benytte anledningene som byr seg, når de er synlige i ulike saker i kommunestyret.

Bruker kommunestyret tilstrekkelig tid på behandlingen av sakene fra kontrollutvalget?

Den neste påstanden respondentene tok stilling til var om «vårt kommunestyre bruker tilstrekkelig tid på behandlingen av sakene fra kontrollutvalget». Skalaen var identisk med påstanden foran, se figur 5 nedenfor.

Omtrent en av tre sa seg svært enig (7 prosent) eller delvis enig (28 prosent), men nesten halvparten av respondentene la seg også her midt på skalaen med 4 (28 prosent) og 3 (19 prosent).

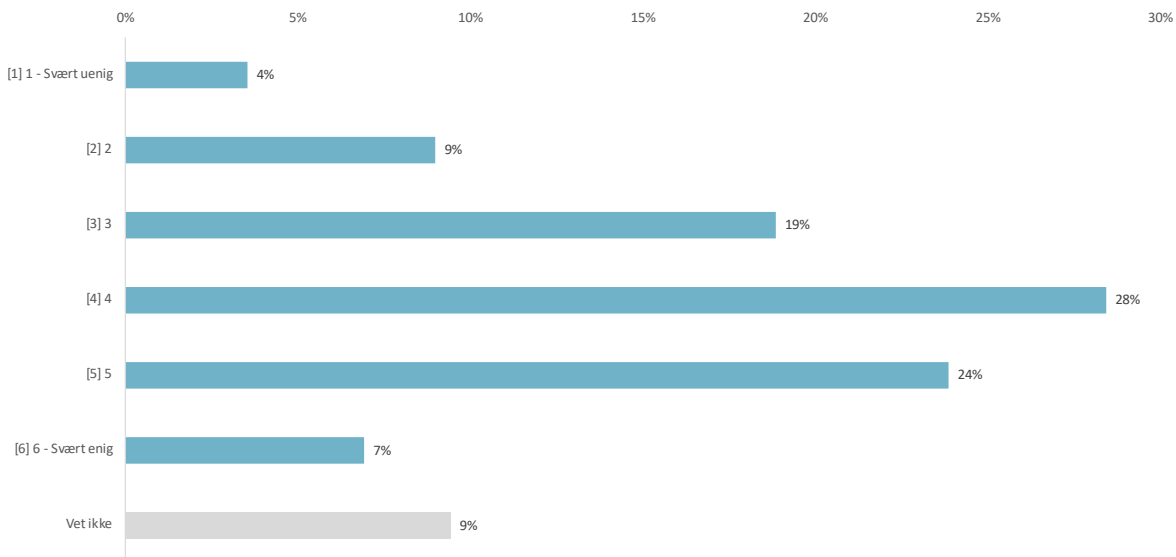
Bidrar kontrollutvalgets arbeid til forbedring i kommunen?

Respondentene ble deretter bedt om å ta stilling til påstanden om «kontrollutvalgets arbeid bidrar til forbedring i vår kommune». Skalaen var den samme som for de to foregående, se figur 6 nedenfor.

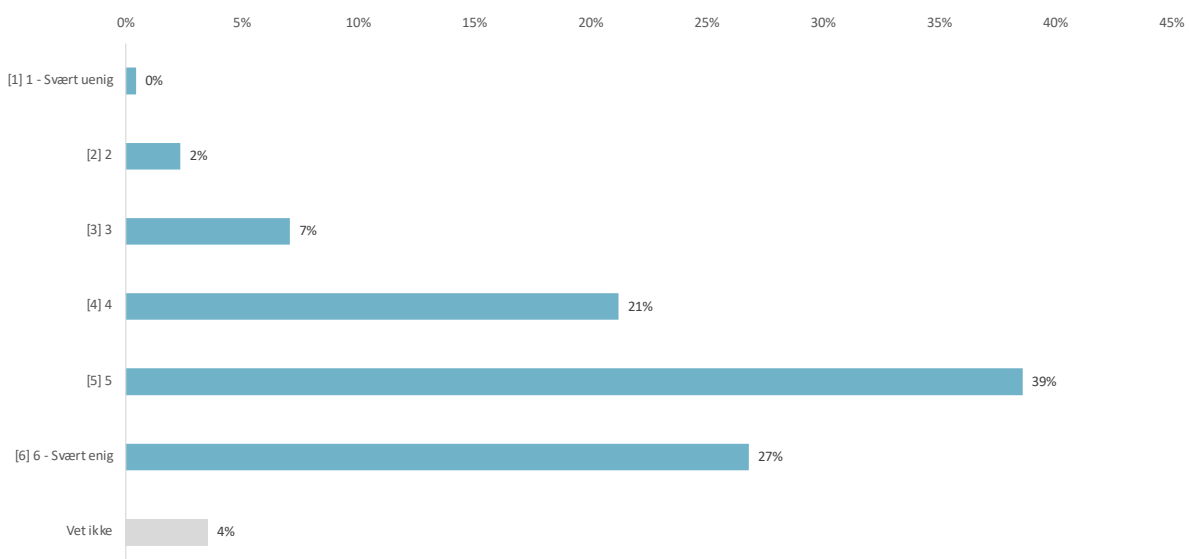
Svarene viste høy grad av tilfredshet med utvalgets arbeid. Nærmere ni av ti sa seg helt eller delvis enig i denne påstanden, og hele 27 prosent sa seg svært enig.

Respondentene var rimelig samstemte

Når vi ser på svarene på de tre foran nevnte påstandene fordelt på respondentenes politiske ståsted var det små forskjeller, men de som verken tilhører rødgrønn eller

Figur 5: Vårt kommunestyre/fylkesting bruker tilstrekkelig tid på behandlingen av saken fra kontrollutvalget

Figur 6: Kontrollutvalgets arbeid bidrar til forbedring i vår kommune

blå «blokk» (3,9) mente at kommunestyret har litt dårligere forståelse av kontrollutvalgets betydning for kommunestyrets kontrollansvar enn svarene totalt (4,2).

Tilsvarende viste svarene små geografiske forskjeller. Men respondentene fra Vestfold og Telemark (4,5) og Møre og Romsdal (4,4) ga litt høyere skår, mens svarene fra Vestland (3,9) viste lavere skår enn landsgjennomsnittet (4,2) på det samme temaet.

Respondentene fra Vestfold og Telemark (4,4) gir også høyere skår enn resten av landet (3,9) på påstanden om at kommunestyret bruker tilstrekkelig tid på behandlingen av sakene fra kontrollutvalget.

Respondentenes kjønn og alder viste marginale forskjeller når det gjelder alle de tre foran nevnte påstandene. Det samme gjaldt for respondentenes fartstid i utvalget, og hvorvidt respondentene var ledere eller medlemmer og representerer kommune eller fylkeskommune.

Er det vanskelig eller lett å få opplysninger fra kommunen?

Vi spurte respondentene om de oppfattet at det er vanskelig eller lett å få opplysninger fra kommunen i saker utvalget behandler. Skalaen var også her tilsvarende (1 = svært vanskelig til 6 = svært lett), se figur 7 nedenfor.

Nærmere to tredeler svarte at det var svært (25 prosent) eller ganske lett (38 prosent) å få opplysninger fra kommunen. Kun 1 prosent svarte at det er svært vanskelig.

Det var ikke store forskjeller i svarene når de fordeles på respondentenes politiske ståsted, men de rødgrønne (4,9) mente det er litt lettere, og de som verken tilhører rødgrønn eller blå «blokk» (4,4) mente det var litt vanskeligere enn svarene totalt viser (4,7). De blå svarte likt som landsgjennomsnittet.

Undersøkelsen viste noen geografiske forskjeller. Vestfold og Telemark (5,1) og Rogaland (5,0) lå noe over snittet, mens Nordland (4,5) lå litt under. For de øvrige variablene viste svarene marginale forskjeller, men de eldste (70 år eller eldre) skåret noe høyere (5,0) og tilsvarende svarte respondentene fra fylkeskommunene (5,3) at det var lettere enn svarene fra kommunene (4,7).

Er det gitt tilstrekkelig opplæring?

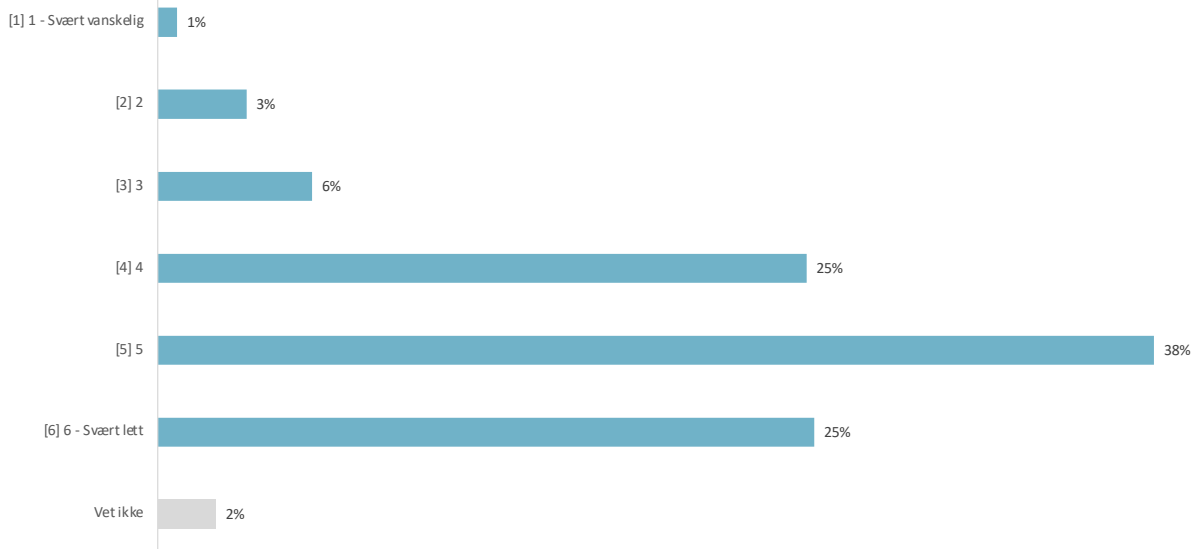
Respondentene ble også spurt om i hvilken grad man har fått tilstrekkelig opplæring i oppgaven som kontrollutvalgsmedlem. Skalaen var som for de øvrige spørsmålene (1 = i svært liten grad til 6 = i svært stor grad), se figur 8 på neste side.

Her svarte ca. halvparten at de i svært (6 / 11 prosent) eller ganske (5 / 38 prosent) stor grad har fått tilstrekkelig opplæring. Under 10 prosent svarte i svært (1 / 3 prosent) eller ganske (2 / 6 prosent) liten grad.

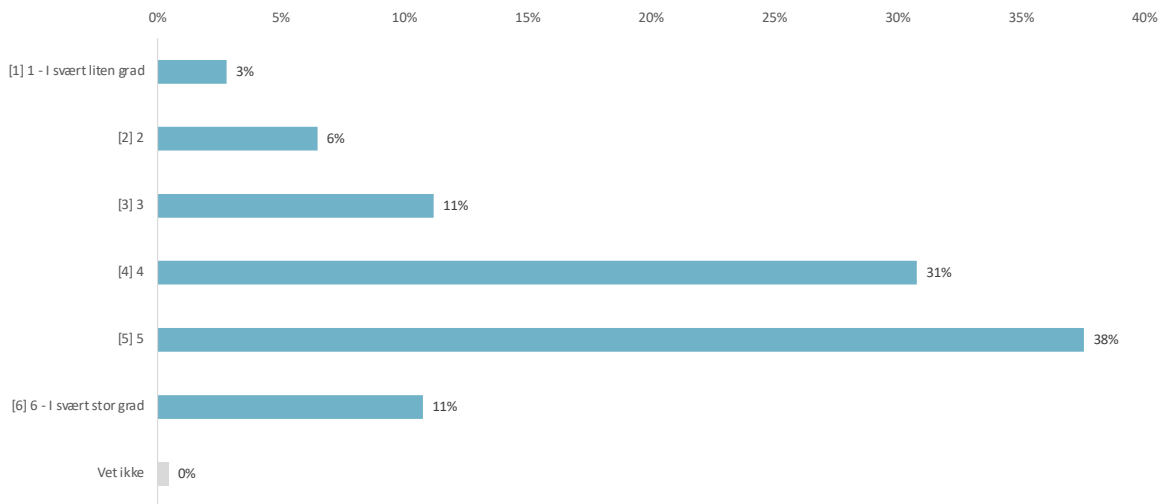
Igjen lå de som verken tilhører rødgrønn eller blå «blokk» (3,9) litt under det svarene totalt viste (4,3). Ellers var respondentene fra Viken (4,6) og Agder (4,6) mest fornøyd og Trøndelag (3,9) og Nordland (3,9) minst fornøyd. Tilsvarende var de eldste (70 år og eldre) litt mer fornøyd (4,5) enn snittet (4,3). Ikke overraskende økte også graden av fornøydhet med respondentenes fartstid i kontrollutvalget. Tilsvarende var lederne (4,5) litt mer fornøyd med opplæringen enn medlemmene (4,2).

Ønsker du gjenvalg?

Det neste spørsmålet i undersøkelsen lød «Dersom du får muligheten, ønsker du å være medlem av kontrollutvalget også i neste periode?». Her svarte 46 prosent ja, 26 prosent nei og 27 prosent vet ikke/usikker, se figur 9 på neste side.

Figur 7: Oppfatter du det er vanskelig eller lett å få opplysninger fra kommunen i saker dere behandler?

Figur 8: I hvilken grad har du fått tilstrekkelig opplæring i oppgaven som kontrollutvalgsmedlem?

Også her avvek svarene fra de som verken tilhører rødgrønn eller blå «blokk» (39, 30 og 31 prosent) noe. De rødgrønne (48, 26, og 26 prosent) og blå (47, 25 og 28 prosent) lå nær opp til svarene totalt.

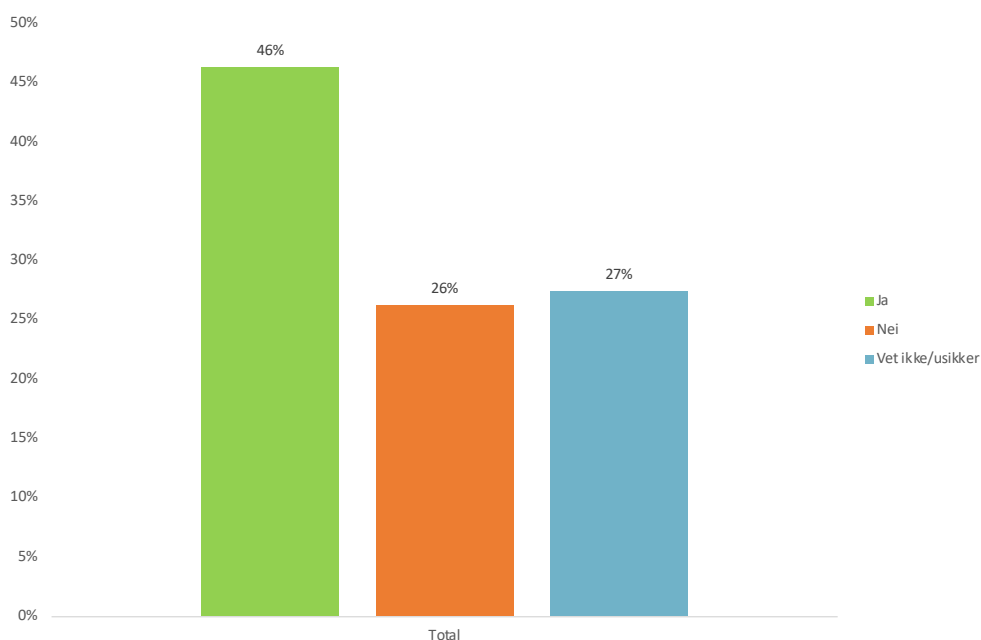
De største geografiske avvikene fant vi for respondentene fra Viken (53, 22 og 25 prosent) og Agder (57, 30 og 13 prosent). Videre var respondentene som er 50 år eller eldre mer positive til gjenvalg enn de under 50. Det samme gjaldt de som representerer kommunene (47 prosent) versus fylkeskommunene (33 prosent) Ønsket om gjenvalg viste en viss nedgang jo lengere fasttid i

utvalget respondentene har. Når det gjelder kjønn og posisjon (leder/medlem) viste svarene små forskjeller.

Gode råd til nye kontrollutvalgsmedlemmer

Vi avsluttet vår undersøkelse med spørsmålet «Hva ville du gitt som råd til nye kontrollutvalgsmedlemmer?». To tredeler av respondentene svarte, og mange trakk fram flere aspekter i sine råd.

Tilbakemeldingene viste at dette tillitsvervet er et interessant, men krevende verv å tre inn i. Det faktum at undersøkelsen viste at nesten to tredeler var inne i

Figur 9: Dersom du får muligheten, ønsker du å være medlem av kontrollutvalget også neste periode?

sin første periode, samt at litt under halvparten kunne tenke seg gjenvalg, gjør ikke dette mindre utfordrende med tanke på neste kommunestyreperiode.

Behovet for opplæring var – ikke overraskende – et råd som går igjen i svært mange av svarene. Det ble anbefalt at det så tidlig som mulig i perioden, blir gitt opplæring om kontrollutvalgets mandat, oppgaver og handlingsrom og om kommunens organisering, oppgaver og virksomhet.

Mange pekte også på at kommunestyrene må få tilstrekkelig informasjon om kontrollutvalgets rolle og plass i systemet. God rolleforståelse mellom partene i den kommunale egenkontrollen ble trukket fram som en avgjørende suksessfaktor.

Dette med god, og ikke minst gjensidig respekt og rolleforståelse, stemmer godt overens med våre erfaringer etter å ha fulgt mange problematiske saker fra sidelinjen siden oppstarten i 1993.

Ved starten av denne kommunestyreperioden skrev presseveteran og spaltist Gunnar Bodahl-Johansen et debattinnlegg i Fredrikstad Blad med overskriften «*Kontrollutvalget er ikke et politisk hvilehjem*».

Rådene i vår undersøkelse underbygger dette utsagnet, og de kan sammenfattes med følgende anbefalinger: Møt forberedt, still spørsmål, lytt til innbyggerne og andre politikere og ikke minst vær engasjert, nysgjerrig, åpen, modig, utholdende, konstruktiv, løsningsorientert og synlig.

Kontrollutvalget skiller seg på flere områder fra de øvrige folkevalgte organene i kommunen. Det mest åpenbare, men like fullt ofte så vanskelige, er å legge igjen partipolitikken utenfor møterommet. De fleste medlemmene har tross alt en partitilknytning og politikken godt plantet i ryggmargen.

Rådene i undersøkelsen viste også dette aspektet. Utsagn som gikk igjen, er at utvalget skal opptre som et kollegialt organ, og det bør så langt det er mulig, tilstrebe konsensus. Utvalgets arbeid skal foregå i møter, og enkeltmedlemmer må holde seg unna sololøp. Utvalget skal verken opptre som domstol eller klageorgan. Det skal heller ikke være en arena for politiske omkamper.

Hovedoppgaven er litt forenklet sagt å bringe fram et objektivt faktagrunnlag til kommunestyret, som er kontrollutvalgets oppdragsgiver, og dermed det organet som skal treffe beslutninger i de ulike kontrollsakene.

Mange trakk fram viktigheten av at utvalget spiller hverandre gode og bruker utvalgets samlede kompetanse og komplementære ferdigheter i sitt arbeid.

Mange pekte også på utvalgets gode hjelpere og kontinuitetsbærere – sekretariatet og revisjonen. Bruk de for alt de er verdt, svarte noen. Men samtidig sa flere at utvalget ikke skal legge seg flate for de profesjonelle aktørene i dette arbeidet og ta alt de blir presentert for

God rolleforståelse mellom partene i den kommunale egenkontrollen ble trukket fram som en avgjørende suksessfaktor.

god fisk. Det er lov å stille spørsmål, be om utdypende forklaringer og å være kritisk til det som blir lagt fram for utvalget.

Avslutning

Etter lokalvalget til høsten er det, som Jan Eggum synger «påan igjen», med nye kontrollutvalg i landets kommuner og fylkeskommuner. Hvis vi legger tallene i vår undersøkelse til grunn, og som stemmer godt overens med tidligere erfaringer, kan vi anta at langt over 1 000 medlemmer går inn i sin første periode i et kontrollutvalg.

Sammen med våre bedriftsmedlemmer i kontrollutvalgssekretariatene og revisjonene, skal NKRF ta sin del av ansvaret for oppgaven med å sette de nye kontrollutvalgene i stand til at det også i neste kommunestyreperiode, gjøres mye godt kontrollarbeid rundt om i kommune-Norge.

NKRFs visjon er å være *på vakt for fellesskapets verdier*, og sammen med medlemmene skal vi skape tillit og bidra til læring og forbedring i kommunene. De nærmere 450 rådene fra Kontrollutvalgsundersøkelsen 2023 gir oss et godt utgangspunkt.

Vi vil som vanlig utarbeide et opplegg som bedriftsmedlemmene kan benytte seg av i sine lokale opplærings- og informasjonsaktiviteter overfor de nye kontrollutvalgene, og gjerne i samarbeid med kontrollutvalget overfor de nye kommunestyrene og fylkestingene.

Vår undersøkelse viser et tydelig behov for at også det øverste folkevalgte organet, har behov for god kunnskap om sitt eget kontrollorgan og om aktørenes ulike roller samt rammeverket for den kommunale egenkontrollen. ●

Bjørn Bråthen er seniorrådgiver i NKRF, blant annet på områder relatert til kontrollutvalg og -sekretariat. Han er utdannet innen økonomi, revisjon og IT og er Diplomert Intern Revisor og CISA (Certified Information Systems Auditor). Han har mer enn 40 års erfaring fra kontroll og revisjon i kommunene. Blant annet over ti års praksis fra Kommunerevisjonen i Oslo, og han har vært tilknyttet NKRF som tillitsvalgt eller ansatt siden 1988, herunder som daglig leder i perioden 1999-2008.

Av Agnar Kaarbø, politisk redaktør i Kommunal Rapport

Våren for realitetsorienteringer

Dette er våren for utredninger med relevans for kommunesektoren. Et felles budskap er at kommuner og fylkeskommuner må drives annerledes for å løse viktige samfunnsutfordringer.

Kunnskapsbasert politikk er et begrep vi liker å bruke i Norge. For å hente kunnskap settes det gjerne ned et utvalg, kjent som Norges offentlige utredninger (NOU). Så langt i år har det kommet en rekke utredninger av interesse for kommunale virksomheter. Her er noen.

Siste dag i januar kom NOU 2023: 1: *Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen – Et kunnskapsgrunnlag*. Dette er del én av en gjennomgang av dagens system for kvalitetsvurdering i skolen. Til høsten kommer utvalget med forslag til endringer. Kommuner og fylkeskommuner er skoleeiere. De skal både administrere de ulike vurderingene, men også sørge for kvalitetsutviklingen. Altså at elevene lærer det de skal og skolen oppfyller de voldsomme ambisjonene samfunnet har på utdanningssektoren vegne.

Dagen etter kom energikommisjonens rapport – NOU 2023: 2 – med den talende tittelen *Mer av alt raskere*. Her var budskapet at det må bygges ut mer kraft raskere. Kommunesektoren får en nøkkelrolle i å legge til rette for dette. Det skal skje samtidig som klima- og naturkrisen skal håndteres. Blant annet ved mer bevisst bruk av arealer.

Dette omfattende budskapet var knapt fordøyd før helsepersonellkommissionens rapport – NOU 2023: 3 –

Dagens drift og organisering fungerer ikke for å møte den voldsomme veksten i mennesker som trenger pleie og omsorg. Det må nytenking og ny organisering til.

kom dagen etter. Den het *Tid for handling*. Den helse- og omsorgspolitiske virkeligheten som kommisjonen beskrev, kjenner vi. Men sammenstillingen av fakta, oppgjør med myter og opplisting av utfordringer og problemer gjorde inntrykk.

Det gjorde også forslagene til tiltak. Dagens drift og organisering fungerer ikke for å møte den voldsomme veksten i mennesker som trenger pleie og omsorg. Det må nytenking og ny organisering til.

Et stykke ut i mars kom NOU 2023: 7 - *Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Også dette er et område som veier tungt i den kommunale oppgaveporte-

NKRFs konferansetilbud:

- KOMØK'23 | 5. – 6. juni, Gardermoen
- Fagkonferansen 2023 | 13. – 14. juni, Tromsø
- Samling for kontrollutvalgssekretariater 2023 | 13. – 14. sept., Kristiansand
- Lederkonferansen 2023 | 1. – 2. november, Stavanger
- Fagtreff for regnskapsrevisorer 2023 | 14. - 15. november, Gardermoen
- NKRFs Kontrollutvalgskonferanse 2024 | 31. jan. – 1. feb., Gardermoen

Sett av datoene i kalenderen nå – vel møtt!

– kontroll og revisjon i kommunene

For nærmere informasjon og påmelding
→ nkrf.no/kurs

- på jakt for fellesskapets verdier

føljen. Utvalget kom med 118 forslag for å styrke rettssikkerheten til barn, foreldre og fosterforeldre i alle ledd av barnevernets arbeid.

I slutten av mars kom den NOU-en som jeg personlig har vært mest spent på, NOU 2023: 9 *Generalistkommunesystemet. Likt ansvar – ulike forutsetninger*.

Kjernes spørsmålet her er om kommunene, som i prinsippet skal levere de samme tjenestene uansett størrelse og beliggenhet, klarer det?

Det overrasket neppe noen at utredningen dokumenterte at generalistkommunesystemet er under press. Særlig små og usentrale kommuner sliter med å oppfylle lovfestede krav. Og verre vil det bli. Det vil for øvrig gjelde alle kommuner. Ingen slipper unna demografien og skjerpede krav til offentlige tjenester og samfunnsutvikling.

Et stort flertall i utvalget mener større kommuner og en mer aktiv politikk for å få til sammenslåinger, er veien å gå. Mer interkommunalt samarbeid, mindre statlig styring og mer veiledning anbefales også. Hvis ikke dette virker, må staten følge opp de kommunene som sliter. Utvalget foreslår noe som kan minne om Robek. Kommuner som ikke kan ivareta rettssikkerheten til innbyggerne, risikerer å havne på en egen liste.

Offentlige utredninger bestilles av regjeringen og går inn i de ulike departementenes arbeid med politikk-

Et stort flertall i utvalget mener større kommuner og en mer aktiv politikk for å få til sammenslåinger, er veien å gå.

utforming. Men de sendes også på høring. Derfor må de leses både av lokale folkevalgte og medarbeidere med ansvar for å forberede og iverksette lokal politikk.

Kommuner og fylkeskommuner trenger imidlertid ikke nøye seg med å sende et høringsinnspill.

Utredningene kan også gå inn i kommunesektorens egen arbeid med å forme ny politikk.

Budskapet i flere av utredningene er jo ikke til å misforstå. Kommuner og fylkeskommuner må drives annerledes framover hvis vi skal løse de viktige samfunnsutfordringene.

Hvor mye politisk handling fører slike utredninger til? Det varierer. Noen NOU-er setter varige spor. Kroneksempelen er NOU 1989: 5. *En bedre organisert stat*. Andre havner i skuffen.

Generalistkommuneutvalgets utredning risikerer det, etter mottakelsen å dømme. Det var for å unngå en slik skjebne at utvalgsleder Tom Cato Karlsen, til daglig statsforvalter i Nordland, før framleggelsen – spøkefullt riktignok – sa at han vurderte å trykke utredningen i A3-format.

For dem som ikke har fått stilt appetitten på NOU-er, kommer forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen før sommerferien. Også dette blir viktige rapporter for kommunesektoren. ●

Kommuner og fylkeskommuner må drives annerledes framover hvis vi skal løse de viktige samfunnsutfordringene.

Øvrige kronikører:

Bidragstere fra KS Kommunesektorens organisasjon

Foto: Riksrevisjonen

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
Riksrevisor

Foto: TI Norge

Tor Dølvik, spesialrådgiver i Transparency International Norge og medlem av Kommunesektorens etikuttvalg

Kontroll og revisjon i kommunal sektor

Ny utgave!

Hovedinnholdet i denne boka er utfyllende kommentarer til bestemmelsene om egenkontroll i kommuneloven (syvende del) og forskrift om kontrollutvalg og revisjon, herunder kommunestyrets kontrollansvar (kap. 22), kontrollutvalg (kap. 23) og revisjon (kap. 24). Lovens bestemmelser om kommunedirektørens internkontroll (kap. 25) og eierstyring (kap. 26) blir også kommentert. Videre behandles utvalgte deler av bestemmelsene om statlig tilsyn (kap. 30) med vekt på samordning.

Denne fjerde utgaven er oppdatert i tråd med ny lov og forskrift samt med de tolkningsuttalelsene mv. som har kommet etter at disse trådte i kraft.

Boka er først og fremst skrevet med tanke på dem som arbeider med kontroll og revisjon i kommunal sektor, herunder kontrollutvalgsmedlemmer, men vil også være nyttig for øvrige folkevalgte og ansatte i kommuner, fylkeskommuner og kommunale, fylkeskommunale og interkommunale virksomheter.

Fjerde utgaven av boka er skrevet av rådgiver Renate Borgmo, Fredrikstad kommune (tidl. seniorrådgiver i NKRF) og seniorrådgiverne Bjørn Bråthen og Knut Erik Lie i NKRF.

Innehaverne av boka vil få tilgang til en QR-kode som via en smarttelefon eller et nettbrett, gir tilgang til en egen nettside hvor forfatterne vil publisere vesentlige endringer etter at papirutgaven av boka gikk i trykken (des.-22), og som er av betydning for innholdet i boka.

Pris (inkl. porto/eksp.) kr 490 for medlemmer og studenter og kr 590 for andre.

Bestilling kan gjøres på eget bestillingsskjema på NKRFs nettsider. QR-koden fører deg til mer info og bestilling.

– på vakt for
*felleskapets
verdier*

– kontroll og revisjon i kommunene

Ny veileder for kontrollutvalgets påseansvar

Den nye veilederen fra NKRF for kontrollutvalgets påseansvar er et resultat av en omfattende prosess, blant annet en bred høringsrunde.

Veilederen erstatter NKRFs tidligere påse-veiledere for hhv. regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon, og den tar for seg kontrollutvalgets samlede påseansvar, ikke bare påseansvaret med revisjonsarbeidet.

Kontrollutvalgets ansvar og myndighet er regulert i kommuneloven og kontrollutvalgs- og revisjonsforskriften. En av oppgavene er påseansvaret som følger av § 23-2 i loven og § 5 i forskriften. Slik påseansvaret er definert i veilederen, innebærer det at kontrollutvalget skal påse at ulike oppgaver blir gjort, blant annet i henhold til lov og forskrift og eventuelle avtaler med revisor.

Det er gjort en klar avgrensning mot tilsyn og kvalitetskontroll, som må utføres av andre. Det enkelte kontrollutvalg har imidlertid frihet til å gjøre egne vurderinger av hvordan påseansvaret skal utøves i praksis – og hvordan man håndterer situasjoner der kontrollutvalget mener oppgaver etter lov, forskrift og avtale ikke blir gjort.

Veilederen gir ikke regler for hvordan folkevalgte organer skal ivareta sitt påseansvar, men gir råd og veiledning om hvordan dette påseansvaret kan utøves innenfor regelverkets rammer. Målet er å bidra til kunnskap og refleksjon i kontrollutvalgene slik at de finner sin måte å oppfylle kravene og intensjonene i lov og forskrift.

Selv om kontrollutvalget utfører sine påseoppgaver i henhold til lov og forskrift, vil det ikke kunne gjøres på en tilfredsstillende måte hvis ikke dialogen med revisor er god. Den er avgjørende for kontrollutvalgets påseansvar – og tillit er avgjørende for en god dialog.

I tillegg er det viktig at kontrollutvalget og revisor har en felles oppfatning av hvilke forutsetninger som må være til stede for utøvelsen av påseansvaret. En felles oppfatning vil gjøre påseansvaret mer effektivt og konstruktivt. Lover og forskrifter gir noen holdepunkter om hvordan dialogen kan og skal være, og hva det skal informeres om.

Veilederen gir følgende generelle anbefalinger til kontrollutvalget når det gjelder det overordnede rammeverket:

- Utvalget bør få informasjon om hvordan revisors arbeid dokumenteres, og kan for eksempel etterspørres som en del av informasjonen om kvalitetsstyringssystemet.

- Utvalget bør stille krav om at revisor er underlagt bransjebasert kvalitetskontroll, og be om dokumentasjon av at kvalitetskontroll er gjennomført.
- Utvalget bør påse at de mottar engasjementsbrev fra revisor.
- Utvalget bør være bevisst på hva det ensidig kan kreve i kraft av det lovpålagte påseansvaret, og hvilke krav og forventninger som eventuelt må bygge på avtale med revisor.
- Utvalget bør følge opp eventuelle avtaler med revisor jevnlig.
- Utvalgets budsjett bør ta høyde for at det kan oppstå uventede situasjoner.

Veilederen gir ikke regler for hvordan folkevalgte organer skal ivareta sitt påseansvar, men gir råd og veiledning om hvordan dette påseansvaret kan utøves innenfor regelverkets rammer.

Avslutningsvis i veilederen er det en oversikt over alle anbefalingene til kontrollutvalget om aktuelle saker eller temaer som utvalget skal eller kan behandle når det gjelder påseansvaret. Oversikten er strukturert etter saker som behandles hhv. en gang i løpet av kommunestyreperioden og hvert år, i tillegg kommer noen generelle anbefalinger.

Ut over de foran nevnte anbefalingene er oversikten knyttet til temaene betryggende revisjon av regnskapene, kontroll med den økonomiske forvaltningen, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og oppfølging av kommunestyrets vedtak, jf. koml. § 23-2 første ledd bokstav a-e. ●

Veilederen er fritt tilgjengelig på:

nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/NKRFs_veileder_for_kontrollutvalgets_paaseansvar_221206.pdf

Forlik om momskompensasjon for badeanlegg i Alstahaug

Skatteetaten har inngått et forlik med Alstahaug kommune som gir kommunen full momskompensasjon for byggingen av Kulturbadet i Sandnessjøen.

Skatteetaten fikk medhold i tingretten for å kreve at bare deler av svømmeanlegget kunne få tilbakebetalt innbetalt merverdiavgift, men kommunen anket saken til Hålogaland lagmannsrett. Nå har Skatteetaten inngått forlik som gir Alstahaug kommune kompensasjonen de har krevd.

I tingretten viste Skatteetaten til at publikumsbadingen var en økonomisk aktivitet siden det ble tatt betaling av brukerne, og dermed ble kommunen nektet full kompensasjon, slik regelverket tilsier. Det ble i tingretten lagt stor vekt på at publikumsbadingen utgjorde en stor del, ca. 70 prosent av bruken av bassenget.

Kriteriene for retten til kompensasjon for merverdiavgift ved bygging og drift av kommunale svømmeanlegg er i ettertid blitt utdypet og presisert av Finansdepartementet (i en uttalelse 18. desember 2020, som er nærmere omtalt i artikkelen «Ny tolkning av regelverket for mva-kompensasjon for kommunale svømmeanlegg» i kontroll og revisjon nr. 1/2023, side 3-7). Skattedirektoratet har fulgt opp med en prinsipputtalelse «Veiledning om økonomisk aktivitet og svømmeanlegg» – publisert på skatteetaten.no 5. juli 2022.

I forbindelse med kommunens anke til Hålogaland lagmannsrett, har Skattedirektoratet foretatt en ny gjennomgang av saken og lagt til grunn en noe annen beregning av økonomisk aktivitet enn i tingretten. Kostnadene til kommunen for tilbudet om publikumsbading er høyere enn Skattedirektoratet la til grunn i det opprinnelige klagevedtaket.

Med utgangspunkt i denne beregningen har Skatteetaten kommet frem til at kommunen ikke kan anses for å utøve økonomisk aktivitet. Derfor har de valgt å inngå forlik med Alstahaug kommune.

Det har versert flere lignende saker om merverdiavgiftskompensasjon i forbindelse med kommunale kulturhus og svømmeanlegg. Det er ifølge Skatteetaten ikke noe som tilsier at dette forliket vil få konsekvenser for tidligere saker. Deres vurdering i denne enkeltsaken, er at en mindre andel publikumsbading mot betaling, ikke utelukker at kommunen har rett til kompensasjon for den merverdiavgiften som ble betalt da bygget ble oppført. ●

I merverdiavgiftskompensasjonsloven § 4 annet ledd nr. 4 er det nedfelt en konkurranseregulering som sier at kommunen ikke har rett til kompensasjon for merverdiavgift når det utøves økonomisk aktivitet som kan være i konkurranse med private virksomheter som ikke har rett til kompensasjon. Det betyr at kommunale svømmeanlegg som tar betaling for publikumsbading kan rammes av bestemmelsen dersom aktiviteten etter sin art er økonomisk/markedsmessig. Dersom billettinntektene finansierer en for stor del av tilbudet, slår konkurranseregelen inn for å beskytte private aktivitetstilbud. I slike tilfeller vil EØS-retten slå inn, og det vil heller ikke være adgang til å kreve merverdiavgiftskompensasjon etter norske regler.

Kilde: Skatteetaten

Lovproposisjon om endringer i IKS-loven

I Prop. 61 L (2022-2023) fremmes blant annet forslag om endring i reglene om møteoffentlighet for representantskapet i interkommunale selskap, flere justeringer i økonomiforskriftene, herunder frister, og å redusere statens rolle i organiseringen av selskapene.

Proposisjonen inneholder blant annet forslag om at møter i representantskapet i interkommunale selskap (IKS) som offentliglova gjelder for, skal være åpne. Det vil si at i kommunelovens regler om møteoffentlighet, som gjelder for kommunale organ, kommunale foretak og interkommunale samarbeid,

skal gjelde på samme måte for representantskapet i IKS. Det betyr at det blir krav om åpne møter, kunngjøring av møte og tilgjengeliggjøring av møteinnkallinger, saksdokument og protokoller.

Regjeringen foreslår likevel ikke at det skal stilles krav om åpne styremøter for interkommunale selskap. Hørings-

innspillene viser at et krav om åpne styremøter kan ha negative konsekvenser. Regjeringen er enig med NKRF i at et forslag om åpne styremøter, eventuelt må utredes nærmere, slik at konsekvensene blir klarlagt mer tydelig.

Regjeringen foreslår å lovfeste at taushetspliktreglene i forvaltningsloven gjelder for de som utfører tjeneste eller arbeid for et interkommunalt selskap, som offentliglova gjelder for. Den foreslår også å justere økonomiforskriftene til IKS-loven for å harmonisere disse med økonomiforskriftene til kommuneloven, slik NKRF la til grunn i sin høringsuttalelse.

I tråd med innspill fra blant annet NKRF foreslår regjeringen at daglig leder i selskapet skal utarbeide årsregnskap senest 22. februar, at styret skal behandle og avlegge årsregnskapet og årsberetningen senest 31.

mars, og at fristen for revisjonsberetningen skal være 15. mai. Videre at representantskapet skal fastsette årsregnskapet og årsberetningen senest 30. juni.

Dette gir både administrasjonen, styret, revisor og representantskapet utvidede frister sammenlignet med både gjeldende rett og forslaget i høringsnotatet.

Videre foreslår regjeringen å redusere statens rolle i organiseringen av selskapene. Det innebærer blant annet å fjerne kravet om at departementet skal godkjenne oppløsningen av et IKS. Proposisjonen inneholder også forslag om presisering av styreansvaret, krav om antall på styremedlemmer, godtgjøring, og at avtalevalg skal kunne benyttes når kommunestyret velger medlemmer til representantskapet. ●

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet

Lovproposisjon om endringer i kommuneloven m.m.

I Prop. 60 L (2022-2023) fremmes forslag om endringer i reglene om arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer, og en rekke andre justeringer og presiseringer, blant annet om plikten til å varsle kontrollutvalg og revisor om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer og at det kan gis forskrift om avdrag på lån og beregning av minimumsavdraget.

Proposisjonen inneholder blant annet forslag om justeringer i reglene for valg og avstemning. Regjeringen legger derfor opp til at forslagene skal tre i kraft før kommuner og fylkeskommuner skal konstituere seg etter valget til høsten.

For å sikre tillit og oppslutning om det representative demokratiet, er det viktig at reglene om valg og avstemning i folkevalgte organer er tydelige og klare. Reglene må også gi nødvendig handlingsrom.

Regjeringen foreslår derfor at det åpnes for at forholdsvalg kan gjennomføres ved å vise stemmetegn, som et alternativ til skriftlig avstemning. Regjeringen vil også tydeliggjøre at valg av leder og nestleder i folkevalgte organer skal skje åpent ved å vise stemmetegn. Det bidrar til transparens rundt viktige valg i kommuner og fylkeskommuner.

Proposisjonen inneholder også forslag til andre endringer og klargjøringer i loven. Blant annet foreslår regjeringen endringer i reglene om arbeidsutvalg. Endringene går ut på å gi folkevalgte organer som har opprettet arbeidsutvalg, større frihet til å selv gjøre endringer i arbeidsutvalgene.

I tillegg foreslår regjeringen at de lovfestede medvirkningsrådene skal kunne opprette arbeidsutvalg. Dette er en etterspurt endring, som vil legge til rette for at medvirkningsrådene blir bedre rustet til å ivareta sin rolle.

Plikten til å varsle kontrollutvalg og revisor om

møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer blir klargjort. Departementet foreslår å endre ordlyden i kommuneloven § 23-6 fjerde ledd, slik at det framgår tydelig at kommuner og fylkeskommuner som er deltaker eller eier i selskaper eller interkommunale samarbeid etter bestemmelsens første ledd, skal sørge for at kontrollutvalget blir varslet. Det følger av kommuneloven § 24-10 at det samme også vil gjelde overfor kommunens revisor.

Det sentrale vil da være om det er avklart i kommunen hvordan varsling skal skje, og at kommunen følger opp at kontrollutvalget faktisk mottar varsel. I tilfeller hvor flere eier-/deltakerkommuner i et selskap har samme kontrollutvalgssekretariat, vil for eksempel varslingsplikten være oppfylt ved at det er avklart mellom kommunene at én kommune har fått ansvaret for å sende informasjon om møter, eller ved at det er avklart at selskapet selv sender varsel.

Departementet foreslår også at det kan gis forskrift om avdrag på lån, beregning av minimumsavdraget og unntak fra kommuneloven § 14-18 første ledd.

Det foreslås videre at forkortelsene for *interkommunal politisk råd* (§ 18-1 tredje ledd) og *kommunalt oppgavefelleskap* (§ 19-1 tredje ledd) skal være hhv. IPR og KO. ●

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet

KOMREV NORD IKS

Laina M. Karlsen (57) begynte 1. januar 2023 som regnskapsrevisor i Harstad. Laina er utdannet fra Uit Campus Harstad og fra NHH, og er statsautorisert revisor. Hun har tidligere jobbet 32 år i BDO, hvorav 24 år som partner.

Ingunn Aronsen Brenna (42) begynte 1. januar 2023 som forvaltningsrevisor i Bodø. Hun har bachelorgrad i sosialt arbeid og mellomfag i sosialantropologi fra NTNU. Ingunn har erfaring fra arbeid i kommunal barneverntjeneste og har 11 år bak seg hos Statsforvalteren i Nordland.

Sandra Fredriksen (33) begynte 1. januar 2023 som forvaltningsrevisor i Tromsø. Sandra har master i statsvitenskap fra Universitet i Oslo. Hun har tidligere jobbet som veileder og fagansvarlig ved NAV Kontaktsenter.

ROMERIKE REVISJON IKS

Astrid Baastad begynte 1. mars 2023 som senior forvaltningsrevisor. Astrid har master i rettsvitenskap fra Universitetet i Bergen og kommer fra stillingen som juridisk rådgiver til kommunedirektøren i Eidsvoll kommune. Tidligere har Astrid erfaring som jurist i Helse- direktoratet.

HAUGALAND KONTROLLUTVALGS- SEKRETARIAT IKS

Odd Gunnar Høie overtok som daglig leder fra 15. januar 2023. Han har vært ansatt i sekretariatet i 10 år som rådgiver/seniorrådgiver. Odd Gunnar har allsidig utdannelse og yrkeserfaring. Han er utdannet cand.mag. med blant annet økonomi, statsvitenskap og kommunaladministrasjon i fagkretsen. Tidligere har han vært lærer på videregående skole og reiselivssjef.

Sjur Hatlen begynte 15. januar 2023 som rådgiver. Sjur har hovedfag i Sosiologi og første avd. jus. Han holder på med delemner av mastergrad i Organisasjon og ledelse ved NTNU. Sjur har lang yrkeserfaring fra offentlig sektor. Han har jobbet ved Oslo politidistrikt og NAV.

Kontroll & revisjon utgis av:

NKRF – kontroll og revisjon i kommunene
Postboks 1417 Vika,
0115 Oslo
Tlf.: 23 23 97 00

E-post: post@nkrf.no

www.nkrf.no
www.twitter.com/nkrf
www.facebook.com/
kommunerevisor1
nkrf.no

Bankkontonr.: 1450.12.70424
Org.nr.: 975 450 694 MVA

Ansvarlig redaktør:

Styreleder Per Olav Nilsen

kontroll & revisjon kommer ut seks ganger i året:

2.1., 1.3., 2.5., 3.7., 1.9. og 1.11
Frist for innsending av stoff til NKRF er som hovedregel den 5. i måneden forut for utgivelse.

Abonnementspris:

Kr 525 pr. år

Forsidebilde:

Foto: Colourbox

Annonsepriser:

1/1-side bakside kr 6 250
1/1-side andre sider kr 5 700
3/4-side kr 5 050
1/2-side kr 4 400
1/4-side kr 3 250
1/8-side kr 1 950
Prisene er ekskl. mva.
Rabatt vurderes ved flere innrykk.
Andre annonseformat etter forhandlinger.

Opplag: 1600
ISSN 2703-9692

Foto som ikke er merket med rettighetshavere eies av NKRF.

Skann QR-koden og få kontroll & revisjon direkte på smarttelefon eller nettbrett.

Grafisk design og trykk:
Merkur Grafisk AS

Returadresse:
NKRF
Postboks 1417 Vika
0115 Oslo

NKRF
fagkonferanse
2023

Velkommen til
fagkonferansen!
2023

Clarion Hotel The Edge, Tromsø 13–14 juni

– på vakt for
felleskapets
verdier

– kontroll og revisjon i kommunene